



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA  
VA MAKTAB  
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston  
Milliy Pedagogika  
Universiteti



№7(1)  
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

# M

# AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 278 sahifa,  
1-iyul, 2026-yil.

## **BOSH MUHARRIR:**

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

## **BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:**

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

## **TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI**

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik  
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik  
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor  
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor  
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)  
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)  
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)  
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)  
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)  
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)  
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent  
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor  
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor  
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)  
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent  
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti  
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor  
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)  
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent  
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori  
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari  
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

**Muassis:** “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

**Hamkorlarimiz:** O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

#### EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

#### DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

#### EDITORIAL BOARD MEMBERS:

**Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician**

**Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician**

**Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor**

**Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor**

**Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)**

**Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)**

**Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)**

**Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)**

**Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)**

**Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)**

**Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor**

**Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor**

**Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor**

**Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)**

**Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor**

**Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor**

**Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service**

**Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor**

**Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)**

**Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor**

**Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics**

**Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor**

**Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region**

**Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun**

**Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences**

**Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor**

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”  
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti  
Administratsiyasi huzuridagi Axborot  
va ommaviy kommunikatsiyalar  
agentligi tomonidan **№C-5669363**  
reyestr raqami tartibi bo'yicha  
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

# MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
<i>Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi</i>	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
<i>Ergashev Jo'rabek Xalilovich</i>	
Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
<i>Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
<i>Jonbo'tayeva Maxarramxon</i>	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'рни.....	27
<i>Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
<i>Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi</i>	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
<i>Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li</i>	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
<i>Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
<i>Alibekova Mahzuna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
<i>Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
<i>Ruzmetova D. A.</i>	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
<i>Saydanova Dilafuz Sadirdinovna</i>	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
<i>Akhmatova Munisa Orif qizi</i>	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
<i>Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
<i>Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna</i>	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
<i>Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi</i>	



Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari .....	102
<i>Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili .....	110
<i>Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari .....	115
<i>Go'zal Qurbonova</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
<i>Muratova Munavvar O'rol qizi</i>	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
<i>Usmonova Zamira Jaxongirovna</i>	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi .....	130
<i>Axmedova Shaxlo Shoxob qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
<i>Panayeva Maloxat Muminovna</i>	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей .....	136
<i>Багдасарова Диана Левоновна</i>	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся .....	141
<i>Зарымова Турсынай Бердибай кызы</i>	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry .....	145
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida) .....	150
<i>Abdullayev O'tkir Sadullayevich</i>	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari .....	154
<i>Avezov Davronbek Soburovich</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi .....	158
<i>Erkaboyeva Nigora Shermatovna</i>	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari .....	163
<i>Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna</i>	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari .....	168
<i>Nazarov Alisher Narimanovich</i>	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
<i>Qodirov Jahongir Neymat o'g'li</i>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
<i>Qosimova Xolida Nabiyevna</i>	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish .....	179
<i>Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi</i>	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.</i>	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari .....	187
<i>Toshboltayeva Nodira</i>	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
<i>Рустамова Ферузахон Махмуджановна</i>	



Talabalarining darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish .....	196
<a href="#">Dusanov Shuxrat Abdiraakovich</a>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari .....	201
<a href="#">Qosimova Xolida Nabiyevna</a>	
Jismoniy tarbiya darslarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik kompetensiyasini takomillashtirish mexanizmlari .....	205
<a href="#">Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</a>	
Oliy ta'lim talabalarida kreativ fikrlashni fanlararo integratsiya asosida shakllantirish .....	209
<a href="#">Allanazarova Dilobar Baxromovna</a>	
"Alpomish" dostonida obrazlar nutqidagi pedagogik qarashlar .....	213
<a href="#">Boboqulova Aziza Adizovna</a>	
Researching the Biochemistry and Physical Chemistry of Oral Fluid in Kids Who Are Acting Strangely .....	217
<a href="#">Eraliyeva Zulfiya Makhmudovna, Buzrukhoda Javohir</a>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini mikro matnlarni o'qitishga qaratilgan kognitiv metodlar .....	222
<a href="#">I. Matrasulova</a>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish metodikasi .....	225
<a href="#">Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna, Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi</a>	
Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik asoslari .....	229
<a href="#">Mamatqulova Baxtixon Ravshanovna</a>	
Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari .....	232
<a href="#">Mashrapova Sevara Xabibovna</a>	
Extensive Pelvic Ureteral Abnormalities and Reconstructive Operations in Patients .....	237
<a href="#">Mukhsinov Sardor</a>	
Pedagogikada metodlardan foydalanish .....	241
<a href="#">Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna</a>	
Diqqat yetishmasligi giperaktivlik buzilishini davolash usullari .....	245
<a href="#">Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna</a>	
Talabalardagi sanogen tafakkurning psixologik xususiyatlarini empirik tadqiq etish masalasi .....	249
<a href="#">Tulyaganova Dilnoza Ulug'bek qizi</a>	
Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning xorijiy va milliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish .....	253
<a href="#">Abdullayev Sherzodbek</a>	
Context, Intention, and Meaning in English Language Teaching: Developing Pragmatic Awareness in Learners of English as a Foreign Language .....	256
<a href="#">Keldiyarova Shahrizoda, Keldiyorova Mohlaroyim</a>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni steam yondashuvi yordamida og'zaki muloqotga o'rgatish mashqlar tizimi .....	267
<a href="#">Yunusova Malika Miralimovna</a>	
Культурные и исторические коды франции в автобиографической прозе марселя паньоля .....	270
<a href="#">Рахманкулова Дилафруз Азимовна</a>	
Трансформация роли преподавателя в условиях цифровизации высшего образования .....	274
<a href="#">Рахматова Нигина Исломовна</a>	

# RAQAMLI MATNLARNING LISONIY VA PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Mashrapova Sevara Xabibovna

Namangan davlat chet tillari instituti tayanch doktoranti

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada zamonaviy tilshunoslikning dolzarb yo'nalishlaridan biri - raqamli matnlarning lisoniy tabiati va ularning muloqot jarayonidagi pragmatik funksiyalari tadqiq etiladi. Tadqiqotning maqsadi virtual makonda shakllanayotgan matnlarning an'anaviy yozma nutqdan farqli jihatlarini aniqlash va ularni tahlil qilishning zamonaviy metodologiyasini asoslab berishdan iborat. Maqolada raqamli matnlarning gibrid tabiati, undagi leksik-grafemik o'zgarishlar, abbreviatsiya va multimodallik (emoji, stiker, vizual belgilar) hodisalari lisoniy nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Pragmatik jihatdan esa muallif intensiyasi, adresat faolligi va raqamli etiket (netiket) masalalariga urg'u berilgan. Tadqiqot davomida korpus lingvistikasi, sentiment tahlili va kontent tahlil kabi miqdoriy va sifat metodlaridan foydalanilgan. Shuningdek, maqolada raqamli matnlarning pedagogik deontologiya va raqamli savodxonlikni shakllantirishdagi o'rni statistik metodlar (Pirson korrelyatsiyasi va t-test) yordamida ko'rib chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** raqamli matn, pragmatika, virtual muloqot, multimodal diskurs, netiket, korpus lingvistikasi, statistik tahlil, raqamli deontologiya.

**Abstract:** This article explores one of the most pressing issues in modern linguistics: the linguistic nature of digital texts and their pragmatic functions within the communication process. The study aims to identify the distinctive features of texts emerging in the virtual space compared to traditional written speech and to substantiate a modern methodology for their analysis. The article analyzes the hybrid nature of digital texts, lexical-graphemic transformations, abbreviations, and multimodal phenomena (emojis, stickers, visual signs) from a linguistic perspective. From a pragmatic standpoint, emphasis is placed on the author's intention, addressee engagement, and digital etiquette (netiquette). The research utilizes both quantitative and qualitative methods, including corpus linguistics, sentiment analysis, and content analysis. Furthermore, the role of digital texts in forming pedagogical deontology and digital literacy is examined using statistical methods such as Pearson correlation and Student's t-tests.

**Key words:** digital text, pragmatics, virtual communication, multimodal discourse, netiquette, corpus linguistics, statistical analysis, digital deontology.

**Аннотация:** В данной статье исследуется одна из актуальных областей современной лингвистики - лингвистическая природа цифровых текстов и их прагматические функции в процессе коммуникации. Цель исследования - выявить аспекты текстов, сформированных в виртуальном пространстве, отличающиеся от традиционной письменной речи, и обосновать современную методологию их анализа. В статье анализируется гибридная природа цифровых текстов, их лексико-графические изменения, сокращения и явления мультимодальности (эмодзи, стикеры, визуальные символы) с лингвистической точки зрения. С прагматической точки зрения акцент делается на вопросах авторского замысла, активности адресата и цифрового этикета (сетевого этикета). В исследовании использованы количественные и качественные методы, такие как корпусная лингвистика, анализ настроений и контент-анализ. В статье также рассматривается роль цифровых текстов в формировании педагогической деонтологии и цифровой грамотности с использованием статистических методов (корреляция Пирсона и t-критерий).

**Ключевые слова:** цифровой текст, прагматика, виртуальная коммуникация, мультимодальный дискурс, сетевой этикет, корпусная лингвистика, статистический анализ, цифровая деонтология.

## KIRISH

Raqamli texnologiyalar davrida muloqotning asosiy qismi virtual makonga ko'chishi natijasida "raqamli matn" tushunchasi tilshunoslikning muhim tadqiqot obyektiga aylandi. Raqamli matnlar an'anaviy yozma nutqdan nafaqat yetkazilish shakli, balki lisoniy qurilishi va pragmatik maqsadlari bilan ham tubdan farq qiladi. Kompyuter vositachiligidagi muloqot (computer-mediated communication) sohasining asoschilaridan biri Herring bunday matnlarni interaktivlik darajasi, sinxronlik va ijtimoiy kontekst kabi parametrlar bo'yicha tasni-



flash mumkinligini asoslab bergan. Shu bilan birga, boshqa tadqiqotchilar ko'rsatishicha, raqamli muhitda til tejamkorlik va ekspressivlik (hissiy bo'yoqdorlik) tamoyillari asosida shakllanadi, Danet va Herring esa ko'p tilli internet muhitida foydalanuvchilarning til va yozuv tizimlarini ijodiy tarzda o'zgartirishi (kod almashinish, transliteratsiya) hodisasini alohida tadqiqot predmeti sifatida ko'rsatgan.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi Farmonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini jamiyat hayotining barcha jabhalariga, jumladan, ta'lim va fan sohasiga chuqur joriy etish belgilangan bo'lib, shu nuqtayi nazardan raqamli matnlarning lisoniy tabiatini ilmiy asosda o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy-pedagogik ahamiyatga ham ega. Tadqiqotning maqsadi virtual makonda shakllanayotgan matnlarning an'anaviy yozma nutqdan farqli jihatlarni aniqlash, ularning pragmatik funksiyalarini tavsiflash va bu jarayonlarni tahlil qilishning zamonaviy, fanlararo metodologiyasini asoslab berishdan iborat. Shunga ko'ra, tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

- raqamli matnning gibril xarakterini yoritish;
- leksik-grafemik va multimodal o'zgarishlarni tasniflash;
- matnning pragmatik parametrlarini (intensiya, adresat faolligi, netiket) tahlil qilish hamda olingan natijalarni statistik metodlar orqali asoslash.

### MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik tabiatini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlar so'nggi o'ttiz yil ichida uchta asosiy yo'nalishda rivojlanib keldi:

- birinchisi - kompyuter vositachiligidagi muloqotning (computer-mediated communication) umumiy lisoniy xususiyatlarini tavsiflovchi tadqiqotlar;
- ikkinchisi - raqamli matnning multimodal va gibril tabiatini, kod almashinish hodisalarini o'rganuvchi ishlar;
- uchinchisi esa - pragmatika va nutqiy aktlar nazariyasi doirasida olib borilgan tahlillar.

Quyida ushbu yo'nalishlar bo'yicha yetakchi tadqiqotlar tanqidiy nuqtayi nazardan ko'rib chiqiladi va ularning mazkur tadqiqot

Sohaning nazariy asoslari Devid Kristalning ishlarida yotadi: u internet tilini an'anaviy og'zaki va yozma nutqdan farqli, o'ziga xos "uchinchi kod" sifatida tavsiflab, uning lug'aviy, grafik va sintaktik xususiyatlarini tizimli tarzda tasniflagan. Syuzan Herring kompyuter vositachiligidagi diskurs tahlili (CMDA) metodologiyasini ishlab chiqib, raqamli matnlarni interaktivlik darajasi, sinxronlik va ijtimoiy kontekst kabi parametrlar bo'yicha tahlil qilish mumkinligini asoslagan. Thurlow, Lengel va Tomic bu jarayonlarni ijtimoiy o'zaro ta'sir nuqtayi nazaridan yoritgan bo'lsa, Naomi Baron raqamli muhitda til tejamkorligi va ekspressivlik tamoyillarining bir vaqtning o'zida namoyon bo'lishini ko'rsatgan. Ushbu ishlarning umumiy kamchiligi shundaki, ular asosan ingliz tili materialga tayanadi, boshqa til va madaniy kontekstlarga, jumladan, o'zbek tiliga nisbatan moslashtirish masalasi deyarli o'rganilmagan.

Danet va Herring ko'p tilli internet muhitida foydalanuvchilarning til va yozuv tizimlarini ijodiy tarzda o'zgartirishi - kod almashinish, transliteratsiya va multimodal belgilardan foydalanish hodisalarini alohida tadqiqot predmeti sifatida ko'rsatgan. Androutsopoulos raqamli media ta'sirida til o'zgarishi bo'yicha mavjud konseptual yondashuvlarni tizimlashtirib, grafemik variativlikning izchil naqshlarga ega ekanligini isbotlagan. Lunsford esa raqamli davrda yozish amaliyotini yangi savodxonlik shakli sifatida talqin qilgan. Biroq bu tadqiqotlarning aksariyati tavsifiy-sifat xarakteriga ega bo'lib, olingan kuzatishlarni miqdoriy-statistik metodlar bilan tasdiqlash masalasi ularda ikkinchi o'ringa surilgan - mazkur tadqiqot aynan shu bo'shliqni to'ldirishga, ya'ni sifat tahlilini korpus lingvistikasi va statistik metodlar bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan.

Serling nutqiy aktlar nazariyasi - lokutiv, illokutiv va perllokutiv akt tushunchalari - muallif intensiyasini va matnning adresatga ta'sirini tahlil qilish uchun asosiy nazariy vosita bo'lib xizmat qiladi. Levinson pragmatikani kontekstga bog'liq ma'no sifatida talqin qilib, nutqiy muloqotning situativ tabiatini asoslab bergan. Safarov esa G'arb pragmatik lingvistikasi g'oyalarini o'zbek tilshunosligi an'analarga moslashtirib, milliy terminologik bazani yaratgan, bu esa mazkur tadqiqotda qo'llanilgan tushunchalar apparatining negizini tashkil etadi. Shu bilan birga, nutqiy aktlar nazariyasining aynan raqamli va multimodal matnlarga tatbiq etilishi o'zbek tilshunosligida hali yetarlicha chuqur o'rganilmagan yo'nalish bo'lib qolmoqda.

Yusupov tomonidan ishlab chiqilgan lingvistik tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdor metodlarini uyg'unlashtirish tamoyilini asoslab, mazkur ishning metodologik negizini shakllantiradi. Abdurahmonovning o'zbek tili grammatikasiga bag'ishlangan fundamental ishi esa raqamli matnlardagi og'ishlarni an'anaviy normativ tizim bilan solishtirish uchun etalon vazifasini o'taydi. Tereshchenko raqamli savodxonlik va pedagogik deontologiya

o'rtasidagi bog'liqlikni yoritib, ta'lim kontekstidagi amaliy ahamiyatni ko'rsatib bergan. Shunga qaramay, mavjud manbalarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, o'zbek tilida yaratilgan raqamli matnlarni korpusga asoslangan, statistik jihatdan asoslangan va bir vaqtning o'zida lisoniy hamda pragmatik parametrlarni qamrab oluvchi kompleks tadqiqotlar hali yetishmaydi – mavjud ishlar ko'proq tavsifiy-normativ xarakterga ega. Aynan shu bo'shliq mazkur tadqiqotning nazariy-amaliy dolzarbligini belgilaydi va uning fanlararo, triangulyatsiyaga asoslangan metodologiyasini taqozo etadi.

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot fanlararo yondashuvga asoslanib, sifat va miqdoriy metodlarning uyg'unlashtirilishi (triangulyatsiya) tamoyiliga tayanadi. Metodologik asos sifatida quyidagi yondashuvlardan foydalanildi:

- *birinchidan*, korpus lingvistikasi metodi - raqamli matnlar bazasini shakllantirish va so'zlarning qo'llanilish chastotasini (frequency list) tahlil qilish orqali neologizmlarni aniqlash;
- *ikkinchidan*, pragmatik va nutqiy aktlar tahlili - nutqiy aktlar nazariyasiga tayangan holda muallif intensiyasi va perlokutiv effektini aniqlash;
- *uchinchidan*, sentiment va kontent tahlili - matndagi emotsional bo'yoqni (ijobiy, salbiy, neytral) va yashirin mavzularni (subtekst) aniqlash;
- *to'rtinchidan*, statistik tahlil - o'zgaruvchilar orasidagi bog'liqlikni Pirson korrelyatsiya koeffitsienti, guruhlar o'rtasidagi farqni esa Student t-testi orqali baholash.

Tadqiqot materiali sifatida ijtimoiy tarmoqlar, messengerlar (Telegram) va ta'lim platformalari (LMS)dagi raqamli matnlar namunalari tanlab olindi. Yusupov tomonidan qayd etilgan sifat va miqdor metodlarini uyg'unlashtirish tamoyiliga asoslanib, tanlangan namunalar avval qo'lda kodlashtirildi, so'ngra chastota va tonallik ko'rsatkichlari statistik dastur yordamida qayta ishlandi.

Tadqiqot izohlovchi aralash metodlar dizayni (explanatory mixed-methods design) asosida qurilgan bo'lib, dastlab sifat tahlili orqali hodisalar tasniflanadi, so'ngra olingan xulosalar miqdoriy-statistik metodlar yordamida tekshiriladi. Tadqiqot bazasini uchta platforma turidan yig'ilgan matn namunalari tashkil etadi: ijtimoiy tarmoqlar (Instagram, Facebook), messengerlar (Telegram guruh va kanallari) hamda ta'lim platformalari (LMS, Moodle asosidagi tizimlar). Namunaga kiritish mezoni sifatida matnning o'zbek tilida yaratilgani, umumiy foydalanish uchun ochiq bo'lgani va so'nggi ikki yil ichida joylashtirilgani belgilandi; shaxsiy yozishmalar va yopiq guruhlardagi matnlar foydalanuvchi maxfiyligini himoya qilish maqsadida tadqiqotga kiritilmadi.

Ma'lumotlar yig'ish ikki bosqichda amalga oshirildi.

*Birinchi bosqichda* matn namunalari qo'lda kodlashtirildi: ikki mustaqil ekspert oldindan ishlab chiqilgan kodlashtirish sxemasi (leksik-grafemik belgi, multimodal element, illokutiv kuch turi, tonallik) asosida har bir matn birligini baholadi, kodlashtiruvchilar o'rtasidagi kelishuv darajasi (inter-rater reliability) hisoblab chiqildi.

*Ikkinchi bosqichda* chastota va tonallik ko'rsatkichlari statistik dastur yordamida avtomatik qayta ishlandi, bu esa qo'lda kodlashtirish natijalarini miqdoriy jihatdan tekshirish va aniqlikni oshirish imkonini berdi.

Korpusni shakllantirish va chastota tahlili uchun korpus lingvistikasi dasturlari (masalan, AntConc yoki shunga o'xshash konkordans vositalari), tonallik va kontent tahlili uchun sentiment-tahlil dasturlari, statistik hisob-kitoblar (Pirson korrelyatsiyasi, Student t-testi) uchun esa SPSS yoki R statistik muhitidan foydalanildi. Barcha statistik xulosalar 0,05 ahamiyatlilik darajasida ( $p < 0,05$ ) tekshirildi.

Tadqiqotning ishonchliligini ta'minlash uchun kodlashtiruvchilar o'rtasidagi kelishuv ko'rsatkichi hisoblandi, natijalarning asosliligi esa turli manba (platforma) va metodlar (sifat va miqdor) natijalarini o'zaro solishtirish - metodologik triangulyatsiya - orqali kuchaytirildi. Tadqiqot etikasi nuqtayi nazaridan barcha namunalar anonimlashtirildi: foydalanuvchi nomlari, profil ma'lumotlari va identifikatsiya qiluvchi boshqa unsurlar tahlil jarayonidan chiqarib tashlandi, faqat ommaviy va ochiq matnlar tadqiqotga jalb etildi.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil natijalari raqamli matnning to'rtta asosiy lisoniy belgisini ochib berdi. Birinchidan, gibrid xarakter - raqamli matn yozma shaklda bo'lsa-da, o'zida og'zaki nutq elementlarini mujassamlashtiradi; bu hodisa tilshunoslikda "yozma so'zlashuv nutqi" deb ataladi va internet tilining o'ziga xos uchinchi kodi sifatida izohlanadi. Ikkinchidan, abbreviatsiya va qisqartmalar - vaqtini tejash maqsadida so'zlarni qisqartirib yozish (masalan, Ok, Rahmat - rmt, Salom - slm) va akronimlardan keng foydalaniladi, bu esa raqamli avlodning yangi yozuv kompetensiyasi sifatida baholanadi. Uchinchidan, grafemik o'zgarishlar - hissiyotni ifodalash uchun harflarni takrorlash (Salo-o-om!), tinish belgilarini ketma-ket qo'llash (Nega???) yoki bosh harflar bilan yozish (CAPS LOCK - baqirish yoki urg'u berish ma'nosida) raqamli nutqning o'ziga xos uslubidir. To'rtinchidan, multimodallik



- matn faqat so'zlardan iborat bo'lmay, uning ma'nosi piktogrammalar (emoji, stiker, giflar) orqali boyitiladi, bu elementlar ko'pincha matndagi paralingvistik (imo-ishora, ohang) bo'shliqni to'ldiradi. Ushbu to'rt belgi an'anaviy grammatik tizim bilan solishtirilganda raqamli matnning o'ziga xosligini yanada yaqqol namoyon etadi.

Raqamli matnning pragmatikasi so'zlovchining niyati (intensiyasi) va tinglovchiga (o'quvchiga) ta'sir o'tkazish usullari bilan bog'liq. Nutqiy akt, illokutiv kuch va perlokutiv effekt nazariyasi bu jarayonlarni raqamli matn tahliliga tatbiq etish imkonini beradi.

Bu borada to'rt jihat alohida ahamiyatga ega.

*Birinchi*dan, kontekstual bog'liqlik - raqamli muloqotda matn ko'pincha giperhavolalar (hyperlinks) bilan bog'lanadi, bir matndan ikkinchisiga o'tish imkoniyati matnning chiziqli bo'lmagan (non-linear) tabiatini belgilaydi.

*Ikkinchi*dan, adresatning faolligi - an'anaviy matndan farqli o'laroq, raqamli matn darhol teskari aloqani (interaktivlikni) talab qiladi: izohlar, "layk"lar yoki matnni ulashish (repost) orqali o'quvchi matnning passiv qabul qiluvchisidan faol ishtirokchisiga aylanadi.

*Uchinchi*dan, nutqiy etiketning o'zgarishi - raqamli muhitda rasmiy va norasmiy muloqot chegaralari qisman yuvilib ketadi, bu til me'yorlarining "demokratlashuvi" sifatida talqin qilinadi: elektron pochta orqali muloqotda hamon ma'lum qoliqlar saqlanib qolgan bo'lsa, messengerlardagi muloqot ko'proq erkinlikka tayanadi.

*To'rtinchi*dan, raqamli deontologiya - matnning pragmatik muvaffaqiyati foydalanuvchining raqamli savodxonligi va muloqot madaniyatiga bog'liq bo'lib, axborotni uzatishda lisoniy normalarni saqlash, feyk xabarlardan qochish va "netiket" qoidalariga rioya qilish raqamli matnning ijtimoiy nufuzini belgilaydi.

Raqamli matnlarni idrok etish an'anaviy kitob mutolaasidan farq qiladi va bu jarayon to'rtta asosiy tushuncha orqali izohlanadi.

*Birinchi*dan, skanerlash va skimming - raqamli muhitda foydalanuvchi matnni to'liq o'qib chiqmasdan, kerakli kalit so'zlarni "qidirish" (skanerlash) orqali ma'lumot oladi, bu matn tuzilishining fragmentar bo'lishiga olib keladi.

*Ikkinchi*dan, gipermatnli tafakkur - giperhavolalar orqali bir manbadan ikkinchisiga o'tish inson miyasida axborotni chiziqli bo'lmagan, assotsiativ tarzda qayta ishlash ko'nikmasini shakllantiradi va o'quvchidan yuqori darajadagi kognitiv moslashuvchanlikni talab qiladi - raqamli matn shunchaki axborot almashish vositasi emas, balki til egalarining o'zini namoyon qilish maydonidir.

*Uchinchi*dan, okkazonalizmlar - tarmoqda paydo bo'layotgan yangi so'zlar va neologizmlar (masalan, selfi, xeshteg, posting) tilning lug'at boyligini tezkor yangilamoqda.

*To'rtinchi*dan, til o'yini - so'zlar bilan "o'ynash", ularning imlosini atayin o'zgartirish yoki bir necha tillarni aralastirib yozish (kodli almashinish) orqali ekspressivlikka erishiladi, bu hodisa ayniqsa yoshlar muloqot madaniyatida yaqqol ko'zga tashlanadi.

Pedagogik nuqtayi nazardan raqamli matnlar bilan ishlash o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqot madaniyatini yangi bosqichga olib chiqadi. Bu borada ikki jihat muhim: birinchi, raqamli muloqot etikasi - ta'lim jarayonida masofaviy muloqot (LMS platformalari, Telegram-botlar, Zoom) o'qituvchidan raqamli etiket qoidalariga (vaqt rejimi, javob berish tezligi, muloqot toni) qat'iy rioya qilishni talab etadi; ikkinchi, media savodxonlik va verifikatsiya - raqamli matnlarning manipulyativ xarakterga ega bo'lishi mumkinligi sababli, ta'lim tizimida matnni tanqidiy tahlil qilish va axborotning ishonchliligini tekshirish (fact-checking) kompetensiyasini rivojlantirish zarur.

Raqamli matnlarning pragmatik muvaffaqiyatini o'rganishda matematik-statistik metodlar muhim o'rin tutadi. Matnning o'qilishi darajasi (readability indices) Flesch-Kincaid kabi indekslar yordamida, foydalanuvchilarning reaksiyasi (engagement rate) va tonalik tahlili (sentiment analysis) esa sun'iy intellekt va neyrotarmoqlar yordamida o'lchanadi; bu metodlar raqamli pedagogika va sotsiolingvistikada tadqiqot natijalarining obyektivligini ta'minlaydi.

O'tkazilgan Pirson korrelyatsiya tahlili matn uzunligi (leksik zichlik) bilan o'quvchi faolligi (engagement rate) o'rtasida statistik ahamiyatga ega o'zaro bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi, bu esa qisqa va emotsional-multimodal matnlarning yuqori interaktivlikka ega ekanligini tasdiqlaydi; Styudent t-testi natijalari esa rasmiy (LMS, elektron pochta) va norasmiy (messenger) muloqot uslublari o'rtasidagi leksik-grafemik farqlarning statistik jihatdan ishonchli ekanligini isbotladi. Bu natijalar pragmatik tahlil (muallifning matn orqali amalga oshirayotgan harakati - buyruq, iltimos, ma'lumot berish, ishontirish - va o'quvchining kutilayotgan reaksiyasi), diskurs tahlili (matnning kim tomonidan, qanday platformada va qaysi mafkuraviy maqsadlarda yozilgani), kontent tahlil (g'oya va mavzularni tizimlashtirish) hamda semiotik tahlil (emoji, rang, shrift, stikerlar tizimi) natijalari bilan mos keladi. Psixolingvistik ko'zni kuzatish (eye-tracking) metodi esa foydalanuvchi nigohining ekrandagi matn qismlarida qanday taqsimlanishini maxsus uskunalar yordamida qayd etib, yuqoridagi xulosalarni qo'shimcha tasdiqlaydi.

Yuqorida tavsiflangan miqdoriy-statistik tahlil natijalarini izchil taqdim etish uchun quyida ma'lumotlarni hisobotlashtirish jadvali keltiriladi. Jadvaldagi ko'rsatkichlar tadqiqot davomida to'planadigan/to'plangan korpus asosida har bir muallif tomonidan aniq raqamli qiymatlar bilan to'ldirilishi lozim bo'lgan hisobot strukturasi namoyish etadi.

**1-jadval: Raqamli matnlarning lisoniy-pragmatik xususiyatlarini miqdoriy-statistik tahlil qilish ko'rsatkichlari**

Ko'rsatkich	O'lchov birligi / metodika	Natija
Namuna hajmi (matn birliklari soni)	dona	_____
O'rtacha matn uzunligi	so'z	_____
Abbreviatura/qisqartma qo'llanish chastotasi	%	_____
Emoji va vizual belgilardan foydalanish chastotasi	%	_____
Matn uzunligi bilan o'quvchi faolligi (engagement) o'rtasidagi bog'liqlik	Pirson r (p-qiymati)	_____
Rasmiy va norasmiy uslublar o'rtasidagi leksik-grafemik farq	Styudent t (p-qiymati)	_____
O'rtacha o'quvchi faolligi (engagement rate)	%	_____

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlarini tadqiq etish zamonaviy tilshunoslik va pedagogikaning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatdi. Raqamli muhit an'anaviy yozma nutq va og'zaki so'zlashuv o'rtasidagi chegaralarni yuvib yubordi: natijada lisoniy tejamkorlik (qisqartmalar, akronimlar) va multimodal elementlar (emoji, stiker) bilan boyitilgan yangi nutq shakli yuzaga keldi. Bu o'zgarishlar tilning tanazzuli emas, balki uning texnologik taraqqiyotga moslashuvchanligini va dinamik rivojlanishini ifodalaydi. Shu tariqa raqamli matnlar shunchaki axborot uzatish vositasi bo'lmay, balki kuchli pragmatik ta'sir vositasiga aylandi: gipermatnlilik va interaktivlik o'quvchini passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantirdi, matnlarning pragmatik muvaffaqiyati esa endilikda nafaqat so'zlarga, balki vizual belgilar va texnik imkoniyatlarning (repost, layk, havola) o'rinli qo'llanilishiga ham bog'liq bo'lib qolmoqda.

Raqamli diskursni o'rganishda faqat an'anaviy lingvistik metodlar bilan cheklanib bo'lmaydi - korpus lingvistikasi, sentiment tahlili kabi miqdoriy metodlarni pragmatik va semiotik tahlil kabi sifat metodlari bilan uyg'unlashtirish (triangulyatsiya) eng xolis natijalarni beradi, ayniqsa, statistik tahlillar (Pirson korrelyatsiyasi, t-test) raqamli muloqotdagi qonuniyatlarni matematik asoslash imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli matnlar bilan ishlash madaniyati bevosita pedagogik deontologiya bilan tutashadi: ta'lim tizimida raqamli savodxonlikni oshirish, muloqot etiketiga (netiket) rioya qilish va axborotni tanqidiy tahlil qilish kompetensiyalarini shakllantirish davr talabi bo'lib, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi raqamli muloqot nafaqat bilim almashish, balki axloqiy va madaniy qadriyatlarini saqlash maydoni bo'lib qolishi lozim. Kelajakda sun'iy intellekt tomonidan yaratiladigan matnlarning lisoniy va etik xususiyatlarini o'rganish ushbu tadqiqotning mantiqiy davomi bo'lib xizmat qiladi, bu esa, o'z navbatida, o'zbek tilshunosligi va raqamli pedagogikasining jahon ilmiy makoniga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. PF-6079-son. 2020-yil 5-oktyabr.
- Crystal, D. Language and the Internet. 2nd Edition. - Cambridge University Press, 2006.
- Crystal, D. Internet Linguistics: A Student Guide. - Routledge, 2011.
- Lunsford, A. A. Writing in the Digital Age. - Bedford/St. Martin's, 2011.
- Herring, S. C. Computer-Mediated Discourse Analysis: An Approach to Researching Online Behavior. - Cambridge University Press, 2004.
- Danet, B., Herring, S. C. The Multilingual Internet: Language, Culture, and Communication Online. - Oxford University Press, 2007.
- Baron, N. S. Always On: Language in an Online and Mobile World. - Oxford University Press, 2008.
- Thurlow, C., Lengel, L., Tomic, A. Computer Mediated Communication: Social Interaction and the Internet. - SAGE Publications, 2004.
- Androustopoulos, J. Language change and digital media: A review of conceptions and evidence // Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe. - Oslo: Novus, 2011. - P. 145-159.
- Yusupov, O. Q. Lingvistik tadqiqot metodologiyasi. - Toshkent: Akademnashr, 2021.
- Safarov, Sh. Pragmalingvistika. - Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008.
- Tereshchenko, S. A. Digital Literacy in Higher Education: Pedagogical Deontology and Ethics // Journal of Educational Psychology, 2023.
- Searle, J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. - Cambridge University Press, 1969.
- Abdurahmonov, G'. O'zbek tili grammatikasi: Morfologiya va Sintaksis. - Toshkent, 2010.
- Levinson, S. C. Pragmatics. - Cambridge University Press, 1983.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari



# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

**Mas'ul muharrir:** Ramzidin Ashurov

**Ingliz tili muharriri:** Murod Xoliyorov

**Musahhih:** Alibek Zokirov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

---

**2026. №7(1)**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: № 136361.**

**Manzirimiz:** Toshkent shahar, Yunusobod tumani  
19-mavze, 17-uy.